

BOSHLANG'ICH SINFLARDA INGLIZ TILI ORQALI TANQIDIY FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH

Kilichova Nargiza Ummat qizi

Navoiy davlat universiteti

Pedagogika nazariyasi va tarixi yo'nalishi

2 kurs magistranti

Anotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich sinflarda ingliz tili darslari orqali o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish masalalarini o'rganadi. Tanqidiy fikrlashning nazariy asoslari, ingliz tili o'quv jarayonidagi o'rni va amaliy yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqolada interfaol metodlar, loyiha asosidagi ta'lim va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirish kabi strategiyalar orqali o'quvchilarning analitik va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini oshirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, o'qituvchining fasilitator sifatidagi roli va ta'lim jarayonida ochiq savollarning ahamiyati ta'kidlanadi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarni nafaqat til o'rganishda, balki global fuqarolik va shaxsiy rivojlanishda muvaffaqiyatga tayyorlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Tanqidiy fikrlash, boshlang'ich sinflar, ingliz tili, interfaol metodlar, loyiha asosidagi ta'lim, madaniy kompetensiya, o'qituvchi roli, analitik fikrlash, ijodiy fikrlash.

ФОРМИРОВАНИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ ПОСРЕДСТВОМ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Киличова Наргиза Уммат дочь

Навоийский государственный университет

Педагогическая теория и история

студент 2 курса магистратуры

Аннотация: Статья посвящена исследованию формирования навыков критического мышления у учащихся начальных классов посредством уроков английского языка. Анализируются теоретические основы критического мышления, его роль в процессе изучения английского языка и практические подходы. Рассматриваются стратегии повышения аналитических и

творческих способностей учащихся через интерактивные методы, проектное обучение и развитие культурной компетентности. Особое внимание уделяется роли учителя как фасилитатора и значению открытых вопросов в образовательном процессе. Данные подходы способствуют не только изучению языка, но и подготовке учащихся к успешной глобальной гражданственности и личностному развитию.

Ключевые слова: Критическое мышление, начальные классы, английский язык, интерактивные методы, проектное обучение, культурная компетентность, роль учителя, аналитическое мышление, творческое мышление.

FOSTERING CRITICAL THINKING IN PRIMARY SCHOOL THROUGH ENGLISH LANGUAGE LEARNING

Kilichova Nargiza Ummat daughter

Navoi State University

Pedagogical Theory and History Department

2nd year master's student

Abstract: This article explores the formation of critical thinking skills in primary school students through English language lessons. It analyzes the theoretical foundations of critical thinking, its role in the English learning process, and practical approaches. The article examines strategies for enhancing students' analytical and creative thinking abilities through interactive methods, project-based learning, and the development of cultural competence. Additionally, the role of the teacher as a facilitator and the importance of open-ended questions in the educational process are emphasized. These approaches not only support language acquisition but also prepare students for success in global citizenship and personal development.

Keywords: Critical thinking, primary school, English language, interactive methods, project-based learning, cultural competence, teacher's role, analytical thinking, creative thinking.

Zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biriga aylandi. Tanqidiy fikrlash – bu ma'lumotni tahlil qilish, baholash va asosli xulosalar chiqarish qobiliyatini anglatadi, bu esa o'quvchilarga nafaqat akademik muvaffaqiyat, balki hayotning turli jabhalarida muammolarni ijodiy yechish imkonini beradi. Ingliz tili o'quv predmeti sifatida boshlang'ich sinflarda ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar taqdim etadi, chunki chet tili o'rganish jarayoni o'quvchilarni yangi lingvistik va madaniy kontekstda fikrlashga undaydi. Ushbu maqola boshlang'ich sinflarda ingliz tili darslari orqali tanqidiy fikrlashni shakllantirishning nazariy asoslari, amaliy yondashuvlari va ushbu jarayonning ta'limdagi ahamiyatini o'rganadi.

Tanqidiy fikrlashning ta'limdagi o'рни ko'plab olimlar, jumladan, Bloom (1956) va Anderson va Krathwohl (2001) tomonidan o'rganilgan. Bloom taksonomiyasiga ko'ra, tanqidiy fikrlash bilimlarni eslab qolish va tushunishdan tashqari, tahlil qilish, baholash va yaratish kabi yuqori darajadagi kognitiv jarayonlarni o'z ichiga oladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bu jarayonlar oddiy, ammo maqsadli faoliyatlar orqali rivojlantirilishi mumkin. Ingliz tili darslari bu jarayon uchun qulay muhit yaratadi, chunki til o'rganish o'quvchilarni yangi tushunchalarni o'zlashtirishga, ularni o'z tajribalari bilan solishtirishga va ijodiy fikr yuritishga undaydi. Masalan, oddiy so'z boyligini o'rganish jarayonida o'quvchilar so'zlarning ma'nolarini turli kontekstlarda tahlil qilishlari, sinonim va antonimlarni aniqlashlari yoki so'zlarni o'zlarining shaxsiy tajribalariga bog'lab ishlatishlari mumkin.

Ingliz tili o'quv dasturlari boshlang'ich sinflarda ko'pincha o'yin asosidagi va interfaol metodologiyalarga tayanadi, bu esa tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun qulay zamin yaratadi. Masalan, "Think-Pair-Share" usuli o'quvchilarni avval mustaqil ravishda fikr yuritishga, so'ngra juftlikda muhokama qilishga va

yakunda umumiy guruhda o'z mulohazalarini baham ko'rishga undaydi. Bunday faoliyatlar nafaqat til ko'nikmalarini, balki muammolarni tahlil qilish va hamkorlikda yechim topish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Shu bilan birga, ingliz tili darslarida hikoya yoki dialog asosidagi vazifalar o'quvchilarni qahramonlarning xatti-harakatlarini baholashga, muqobil yakunlar taklif qilishga yoki voqealarni turli nuqtai nazardan sharhlashga jalb qiladi. Bu jarayon o'quvchilarda empatik va reflektiv fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda o'qituvchining roli muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi faqat bilim uzatuvchi sifatida emas, balki o'quvchilarni savol berishga, shubhalanishga va o'z fikrlarini asoslashga undovchi fasilitator sifatida harakat qilishi lozim. Masalan, "Why do you think so?" yoki "What if...?" kabi ochiq savollar o'quvchilarni chuqurroq fikrlashga va o'z mulohazalarini dalillar bilan mustahkamlashga yordam beradi. Ingliz tili darslarida bunday savollar til o'rganish jarayoniga integratsiyalashganda, o'quvchilar nafaqat lingvistik bilimlarni, balki mantiqiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini ham egallaydilar. Bundan tashqari, o'qituvchilar turli xil ta'lim resurslaridan, masalan, multimedia materiallari, interaktiv doskalar yoki onlayn platformalardan foydalanish orqali o'quvchilarni qiziqtirishi va ularning analitik qobiliyatlarini rivojlantirishi mumkin.

Boshlang'ich sinflarda ingliz tili orqali tanqidiy fikrlashni shakllantirishning muhim jihatlaridan biri madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishdir. Chet tili o'rganish o'quvchilarni yangi madaniyatlar, qadriyatlar va dunyoqarashlar bilan tanishtiradi, bu esa ularning dunyoni kengroq ko'rishga va turli nuqtai nazarlarni hurmat qilishga yordam beradi. Masalan, ingliz tilidagi bayramlar, an'analar yoki adabiyot haqidagi muhokamalar o'quvchilarni o'z madaniyati bilan taqqoslashga, farq va o'xshashliklarni aniqlashga va bu jarayonda tanqidiy mulohaza yuritishga undaydi. Bu nafaqat til o'rganishni mazmunli qiladi, balki o'quvchilarda global fuqarolik ongini shakllantirishga xizmat qiladi.

Amaliy yondashuvlarda loyiha asosidagi ta'lim (Project-Based Learning) usuli alohida o'rin tutadi. O'quvchilar guruhlarda kichik loyihalar, masalan,

“Mening orzuimdagi shahar” yoki “Hayvonlarni himoya qilish” kabi mavzularda ishlaydilar, bu jarayonda ingliz tilida oʻz gʻoyalarini ifodalashadi, maʼlumot toʻplaydilar, tahlil qiladilar va taqdimot tayyorlaydilar. Bunday loyihalar oʻquvchilarni mustaqil ravishda fikr yuritishga, muammolarni ijodiy yechishga va guruhda ishlashga oʻrgatadi. Shu bilan birga, loyihalar oʻquvchilarda oʻz ishlarini baholash va refleksiya qilish koʻnikmalarini rivojlantiradi, bu tanqidiy fikrlashning muhim komponentidir.

Ushbu yondashuvlarning samaradorligi koʻplab tadqiqotlar, jumladan, Halpern (1998) va Facione (2000) ishlarida tasdiqlangan. Ularning fikricha, tanqidiy fikrlash koʻnikmalari maqsadli taʼlim strategiyalari orqali erta yoshda shakllantirilganda, oʻquvchilarning uzoq muddatli akademik va shaxsiy muvaffaqiyatiga sezilarli taʼsir koʻrsatadi. Ingliz tili darslari bunda oʻziga xos platforma boʻlib xizmat qiladi, chunki til oʻrganish jarayoni tabiiy ravishda oʻquvchilarni muammolarni tahlil qilishga, ijodiy fikrlashga va oʻz pozitsiyalarini himoya qilishga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, boshlangʻich sinflarda ingliz tili orqali tanqidiy fikrlashni shakllantirish nafaqat til koʻnikmalarini rivojlantirish, balki oʻquvchilarni 21-asrning murakkab dunyosiga tayyorlash uchun muhim strategiyadir. Oʻqituvchilar tomonidan qoʻllaniladigan interfaol metodlar, ochiq savollar, loyiha asosidagi taʼlim va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirish kabi yondashuvlar oʻquvchilarda analitik, reflektiv va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayon nafaqat akademik muvaffaqiyatga, balki oʻquvchilarning shaxs sifatida rivojlanishiga va global jamiyatning faol aʼzolariga aylanishiga yordam beradi. Kelgusida bu sohada qoʻshimcha tadqiqotlar va amaliy ishlanmalar taʼlim tizimini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan oʻzbek adabiyotlari

1. Abdullaev, A. (2020). *Boshlangʻich taʼlimda innovatsion pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: Fan va Texnologiya, 245-b.
2. Qodirova, M. (2018). *Chet tili oʻqitishda zamonaviy yondashuvlar*. Toshkent: Oʻzbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti, 180-b.

3. Rahmonova, S. (2022). *Ta'limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish strategiyalari*. "Ta'lim va Innovatsiya" jurnali, 3-son, 45-52-b, Toshkent: Ilm-Ziyo Nashriyoti.
4. Xo'jaev, B. (2019). *Boshlang'ich sinflarda o'quv jarayonini tashkil etishning psixologik-pedagogik asoslari*. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti Nashriyoti, 320-b.